

Kunnskapsdepartementet

Deres referanse:

Vår referanse:
09/107-3

Vår dato:
22.06.2009

Opprykk til professor - forslag til endring i rutiner

Basert på innspill fra Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag (vedlagt) har Universitets- og høgskolerådets styre behandlet spørsmålet om tiden nå er moden for å endre rutineene for behandling av søknader om personlig opprykk til professor etter kompetanse. Styret gjorde slikt vedtak:

UHRs styre ber departementet i samråd med institusjonene vurdere om institusjonene selv bør få ansvar for kompetansevurdering ved søknad fra egne ansatte om personlig opprykk til professor etter kompetanse, tilsvarende det ansvar institusjonene har ved opprykk til førstelektor, førsteamanuensis og dosent.

Ordningen med personlig opprykk til professor etter kompetanse ble innført i 1993, etter at en slik ordning var blitt foreslått av Hernesutvalget i 1988. Styret i det daværende Universitetsrådet kommenterte i 1992 at en ordning med utvidet adgang for institusjonene til å omgjøre førstestillinger til professorater ville ha vært klart mer hensiktsmessig enn en personlig opprykksordning som reduserer institusjonene muligheter for faglig og økonomisk styring av virksomheten.

Ordningen ble vedtatt av Stortinget og den praktiske administreringen av ordningen ble lagt til Universitetsrådet. Rådets oppgaver var å motta og, via de nasjonale fakultetsmøtene, fordele søknadene til universitetene og de vitenskapelige høgskolene, siden det var disse institusjonene som kunne tildeles ansvar for etablering av nasjonale bedømmelseskomiteer.

Det er fortsatt slik at de nasjonale fakultetsmøtene under Universitets- og høgskolerådet er ansvarlige for fordeling av opprykkssøkere til nasjonale sakkyndige komiteer. Og det er fortsatt bare universiteter og vitenskapelige høgskoler som kan tildeles ansvar for etablering av nasjonale komiteer. Men det har skjedd mye med institusjonslandskapet og de institusjonelle fullmaktene etter at ordningen ble innført. Det er blitt felles stillingsstruktur for universiteter og høgskoler, og alle institusjoner står fritt til å lyse ut og tilsette i stillinger på alle nivå. Det er kommet ny lov for universiteter og høgskoler, og deler av denne loven omfatter også de private institusjonene. Det er etablert en "opprykkssystem" for institusjonene, slik at høgskoler etter akkreditering kan få status som universitet eller vitenskapelig høgskole. Tverr- og flerfaglighet er blitt mer og mer vanlig innenfor høyere utdanning, og konsekvensen av dette er en rekke nye fag som ikke faller inn i de tradisjonelle universitetsdisiplinene. De nasjonale komiteenes sammensetning er imidlertid ofte basert på de tradisjonelle disiplinene, jf. <http://www.uhr.no/documents/Norskvitdisinnst.pdf>.

Det kommer mange muntlige tilbakemeldinger fra fakultetsmøtene om de fordelingsproblemene som nye utdanningsområder skaper. Svært mange av tilbudene etableres uten å se på kobling mot universitetsdisiplinene, samtidig som det i praksis ofte er universitetsdisiplinene som er sorteringskriterium når en opprykkssøknad skal plasseres i nasjonal komite. Mange av de nye fagområdene er snevre spesialområder som er unike for den enkelte institusjon, og noen nasjonal standard for professorkompetansen er vanskelig å vurdere.

Helt siden ordningen med personlig opprykk til professor etter kompetanse ble innført, har det fra ulike hold vært hevdet at dersom alle institusjonene skal få ansvar for vurdering av egne ansattes kompetanse med tanke på opprykk til professor, vil det kunne føre til en kvalitetssenking. Det er spesielt spørsmålet om habilitet i de sakkyndige komiteene som har skapt bekymring. I debatten om ordningen har det vært hevdet at dersom institusjonene selv skal håndtere ordningen, har man ingen garanti for at de sakkyndige komiteene blir så objektive som ønskelig, og sikringen av et "nasjonalt professorkompetansenivå" vil bli borte. Universitets- og høgskolerådet vil hevde at siden alle institusjonene har rett til å gjøre de nødvendige kompetansevurderinger ved *tilsetting* på alle nivå, også professor, er det vanskelig å se at de skal være mindre kvalifiserte til å gjøre tilsvarende vurderinger av opprykkssøknader så lenge det opprettholdes klare kriterier for komitesammensetning, habilitetsvurdering osv.

Dagens rutiner for professoropprykksordningen synes nå å virke forsinkende på prosessen. I forskriften er det riktignok tatt inn et punkt om når søknaden bør være ferdig behandlet, men denne grensen overskrides ofte, samtidig som det ikke er sanksjonsmuligheter når for eksempel komiteoppnevning trekker ut i tid. For flere fagområder blir det stadig vanskeligere å finne sakkyndige som er villige til å sitte i slike nasjonale komiteer, samtidig som interne prosesser ved institusjonene i for- og etterkant av komitebehandlingen tar tid. Det nevnes her at UHR nettopp mottok brev fra en institusjon som hadde gjort noen grep i forhold til en av sine ansatte fordi det ett år etter innlevert opprykkssøknad fortsatt ikke var oppnevnt nasjonal komite. I tillegg kommer de faglige utfordringene som de nye tverr- og flerfaglige undervisningsområdene skaper, og som er påpekt tidligere. Dette gjør at en del søkere opplever at de ikke får en "rettferdig" vurdering, og konsekvensen er at avlagssaker havner hos sivilombudsmannen.

Universitets- og høgskolerådet ber departementet i samråd med tjenestemannsorganisasjonene se nærmere på om rutineene rundt håndtering av personlig opprykk til professor etter kompetanse nå bør endres og bringes i samsvar med øvrige opprykksordninger..

Vennlig hilsen

Jarle Aarbakke
styreleder

Ola Stave
underdirektør

Vedlegg: Brev 25.02.09 fra Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag

Kopi m/vedlegg: Forskerforbundet

Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag

Dato: 25.februar 2009

Saksbehandler: Bjørn Arne Halonen, tel 73 59 66 20, e-post bah@ntnu.no

Universitets- og høgskolerådet

OPPRYKKSORDNINGEN

Det nasjonale fakultetsmøtet for samfunnsvitenskapelige fag har ved flere anledninger drøftet den nasjonale opprykksordningen. Fakultetsmøtet har laget en struktur med faste komiteer for vurdering av opprykksøknader og flerårig fordeling mellom ansvarlig institusjon, og har også laget veiledende retningslinjer for bedømmelse for å lette operasjonaliseringen av kravene til professorkompetanse, samt tatt opp forslag om at praksis omkring angivelse av fagområde for søkerne, skjerpes. I sitt møte i januar 2009 (utsatt fra desember 2008) kom Fakultetsmøtet til at det vil be Universitets- og høgskolerådet ta initiativ overfor departementet til at opprykksordningen endres.

Tilsetting som professor innenfor arbeidsgivers ordinære tilsetningsfullmakt og kompetanseforskriftens krav

Fakultetsmøtet foreslår at arbeidsgiver får generell fullmakt til å tilsette førsteamanuenser i stilling som professor uten ny utlysning, gitt at det er utvilsomt at de fyller kompetansekravene i § 1-2 i Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger.

Dette kan knyttes enten til at vedkommende søker om opprykk, eller arbeidsgiver kan få adgang eller plikt til å vurdere sine førsteamanuensers kompetanse regelmessig.

Endringen vil ikke gi arbeidsgiver større frihet til å avvike fra kompetansekravene enn man har i dag etter Universitets- og høgskolelovens § 6-3 (3) og Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger. Universitets- og høgskolelovens § 6-3 (4) bør heller ikke være til hinder for en slik ordning, jamført med at dagens opprykksordning praktiseres uten konkurranse om opprykkene og uten annen utlysning enn av den årlige fristen.

Begrunnelse

Flere forhold tilsier at ordningen med årlig søknadsrunde og nasjonale komiteer bør avvikles:

- Etter pkt (2) i Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger § 2-1 kan det "bare søkes om opprykk innenfor det fag søkeren er ansatt. Med fag menes her de fag eller emner som kan inngå i de grader institusjonene kan tildele". Fakultetsmøtet har tidligere tatt opp at oppgitt fagområde ofte ikke samsvarer med standard disiplininnndeling, at det mer er et tema som kan belyses ut fra disipliner og hvor det ut fra søknaden er umulig å fastslå hvilken kompetanse som trengs for å

bedømme de innleverte arbeidene, eller oppgitt fagområde er så snevert at det nærmest må kalles spesialitet. Med fragmenteringen på små spesialområder som tidvis er unike for den enkelte institusjon, er det vanskelig å si at de nasjonale bedømmelsene bidrar til å opprettholde et entydig nasjonalt nivå for professorkompetanse, enn si fastslå hva som er "etablerte internasjonale eller nasjonale standarder". I forlengelsen av dette erfarer institusjonene med bedømmelsesansvar at søkere klager på at de ikke har vært bedømt av likemenn. Bortsett fra sviktende tillit til prosessen, skaper dette betydelig støy og merarbeid, og fører til at forskere unnsår seg fra å delta i bedømmelse.

- Forskriften åpner i § 1-1 for at arbeidsgiver ved kunngjøring av den enkelte stilling kan stille "mer spesifiserte krav" til stillingsinnehaveren. Med endringen som foreslås kan arbeidsgiver, i tillegg til å påse at de spesifikke nivåkrav for "dokumentert vitenskapelig eller kunstnerisk kompetanse" er oppfylt, ta hensyn til i hvilken grad den enkelte fyller eventuelle særkrav for stillingen og til utøvelsen av hele stillingsområdet, inkludert undervisning.
- Dagens bedømmelsessystem krever faglige og administrative ressurser hos UHR og ved de institusjonene som får ansvar for bedømmelsen. Ordningen trekker faglig kapasitet bort fra forskning og undervisning, samt fra andre vurderingsoppgaver som phd-grader, prosjektvurdering mv.

Endringen vil tydeliggjøre arbeidsgivers ansvar for sine tilsatte i undervisnings- og forskerstilinger, både for at de fyller stillingenes løpende oppgaver, for å legge til rette for forskning og faglig kvalitetsutvikling, og for å bedømme denne.

Med hilsen

Jan Morten Dyrstad
ordfører

Bjørn Arne Halonen
sekretær